

1)
2)
3)
4)
5)
6)
g

49.

Q. D. B. V.
DE

MAXILLA SIM-
SONÆA
&
CORPORE
ADAMI LUCIDO

Contra
Observationes Hallenses

כ"ע
disputabit

Sub PRESIDIO

BRAND. HENRICI GEBHARDI,
SS. Theol. Doctoris & Profess. Publ.

d. 16. Jul. 1707.

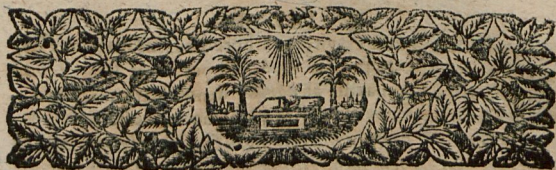
JOHANNES FRIDERICUS MENCKENIUS,
Bob. Silesius Theol. & Phil. Studiosus.

GRYPHISWALDIE,
NUNC RECUSA, MDCCXIX.

(4)

EXERCITATIO

in Observationem Hallensem

De Maxilla Afini. Jud. XV, 15. 16.

quæ est VII. in parte secunda der auserlesenen Anmerkungen über allerhand wichtige Materien und Schriften.

THES. I.

*V*Ox לרר in historia Simsonis necessario vertenda est MAXILLA.

ANTITH.

Vox לרר in historia Simsonis non necessario vertenda est MAXILLA.

Rat. I. Quia probatissimi Philologi adhuc inter se ambigunt, utrum sit vox primitiva an derivata, & utrum sit derivativa, ex לחל an a לחל descendat. Venergo significatio vocis a priori dari non potest.

Resp. Etsi de quibusdam nominibus disputatio oriri possit an sint derivativa, tamen de hoc nomine nunquam dubitatum est, quod originem habeat ex לחל. Ut enim פרי ex פרה ex כרי ex כלה ex שכי ex שכה deducuntur, ita & לרר ex לחל. Quæ radix etsi hodie non extat amplius, tamen quod cum adhuc in usu esset significatum humoris ac viroris habuerit, dubium esse non potest ex collatione cum radice Syriacæ לחל absterfit, diluit, tum radicem cognatæ formæ לרר unde לרר tabula ab humore juxta

* (4) *

Mercurum dicta, quod ex virenti arbore cadatur materia ejus, item חרל humidus, & חרל quæ apud Aethiopes notat Humectavit. Aptissime autem חרל maxilla ab humore denominatur, siquidem maxilla scaturiente ubertim saliva perpetuo humectantur.

2. Si vox חרל plura admittit significata, nulla nos necessitas cogit ipsæ in hoc loco sensum maxillæ ponere. Atqui v. est P. E. Minor probatur ex v. 14. ubi tanquam nomen proprium certi tractus terræ Judaicæ adhibetur.

Neg. Minor. Quod n. tractus terræ Judaicæ vocatus est חרל maxilla, id in perpetuam memoriam hujus historiæ factum. Jamdudum gerebat nomen Lechi illa regio, cum hæc historia a Samuele describeretur. Hinc Scriptor eum nomine illo quem eo tempore gessit appellavit. Et venit in Lechi i. e. eum tractum quem hodie appellamus Lechi, in memoriam cæcorum Philistæorum ope maxillæ. Non ergo deperdit nomen חרל sensum maxillæ cum tractui terræ datur, sed præterea quod certam terræ plagam designat, simul & historiæ rei gestæ commemorat. Datur nomen leonis, lupi, ursi hominibus ob ferociam, ita ut & hominum fiant propria: Ergone propterea alium induunt significatum?

3. Probari potest minor ex Hof. XI, 4. Lutherus transtulit לחיה על an iherem Halse: Ergo vox חרל est נחשון S. 5. 6.

Resp. Si tanti Dn. Authori est Beati Lutheri autoritas, quare versionem ejus in loco præferenti tam suggillat? In hoc loco B. Lutherus secutus est autoritatem tam Judæicorum quam Christianorum interpretum, quibus omnibus de nova Dn. Auroris versione nihil venit in mentem. In loco Hofæ autem abit a reliquorum interpretum mente, qui vocem לחיה verterunt maxilla. Quæ ergo perversitas est cum hic sequi, ubi suffragio interpretum destituitur? 2. Utrum לחיה maxilla an aliud quid notet, adhuc dubium est. Pono habere hic significatum colli, nihil hoc ad rem. Alia prorsus forma hic est: לחיה legitur, formæ לחיה, adeoque simplex est לח. Jam vero hic non de

de significato מָל quaeritur, sed de sensu מָל quod *maxillam* significare exemplorum probat inductio. Quamquam & hic vox מָל maxillarum sensum non fastidit. Neque enim, inquit Schmidius in h. l. *maxillae tantum in ore sunt, sed magnum os illud est, quod sua extremitate una os facit & dentes habet, ab altera vero usque ad supremam capitis partem post aures pertingit. Et unicuique observare licet quod extremitates jugi collo bovis impositae & cornibus alligati, super maxillarum extremitatibus jaceant, licet ab his non portentur sed a collo.* 3. Pono מָל habere duos hos significatus, maxillae & colli, uter eorum ad hunc locum applicari potest? Neuter, inquit autor, in sensu proprio, at posterior tamen in sensu metaphorico, non male ad hunc locum quadraret, h. l. *Accepit humerum i. e. praestantissimum &c. quo profigavit Philistaeos.* Sic enim B. Lutherus in verba v. 8. *und er schlug sie haer an Schultern und Lenden/ das ist, er schlug sie wie sie ihm vorkamen/ sie waren hohes oder niedriges Standes.* At enim vero aperte Dn. Autor mutat *collum* in *humerum*. Lutherus vertit *collum*, non *humerum*. Sunt autem diversa *collum* & *humerus*, quamquam partes corporis contiguae. Neutrum membrum si absolute ponitur, metaphorice praestantissimum notat, cum duntaxat in corpore humano membra praestantiora. Quod autem B. Lutherus humerum per tropum de praestantiori explicat, id fit propterea quia comparatur humerus ad lumbos, quibus humeri sunt nobiliores. In Hebraeo textu ne humeri quidem fit mentio, sed ita legitur $\text{עַל יַדְּךָ מִתְּחִלָּה שִׁקּוּ עַל יַדְּךָ מִתְּחִלָּה}$ *percutis sit eos crus cum femore i. e. ut vertit Chaldaeus tam pedes quam equites*, confer Scholiastas Hebraeos.

THES. II.

Quia ergo vox מָל in Scripturis nullum alium gerit significatum quam maxillae, non sine magna temeritate etiam haec h. l. damnatur.

ANTITH.

Vox מָל idem h. l. significat quod מָל viror *Mannhaftigkeit*

figkeit/ Munterkeit und Stärke/ & sensus Spiritus S, est, Simson hat die Philister geschlagen mit der Krafft/ Stärke und Tapfferkeit חסור טרוו eines munteren Trups Soldaten.

Probatur autoritate Cocceji affirmantis לחי & לחי eandem agnoscere radicem: deinde LXX. voces has agnoscunt fere pro equipollentibus Deut. XXXIV, 7. Ergo & hic לחי pro לחי positum esse judicamus adeoque vim robor ac potentiam denotare II, 6.

Resp. 1. Nulla sequela est לחי & לחי eandem agnoscunt radicem, ergo & eandem gerunt significationem. Quamplurima exempla hoc probant. Sic צבי צב & צב eandem habent radicem, sed diversum significatum, cum illud decus, hoc humidum notet. 2. Cognata quæ in Rabbinis occurrunt לחלוות לחלוות in sensu humiditatis, satis probant ad radicem לחי vel לחי referri. Diserte Ben Melech רעה בפלס לוח בלשון Lecboh est ex luach, forme Reob. 3. Quod locum Deut. 34, 7. attinet, LXX. לחי vertunt χελύβια, quam vocem malas vertit Dn. Autor seine Wackeln waren nicht verfallen. At χελύβιον & χελύβιον non malam notat, sed labellum & χελύβιον labium. Atque ita transtulit versio Brylingerii: Neque corrupta sunt labia ejus. Ut ergo diversitas est non parva inter labia & maxillas, ita apparet LXX. vocem לחי maxilla & לחי viror non habuisse hic pro æquipollentibus. 4. לחי hoc loco proprie notat humorem ac virorem, qui est in membris corporis, cujus oppositum est המתגברת ובשורת הארidity que in sene predominatur, ut habet b. l. Raschi, R. Joseph Kimchi textus verba לחי לחי ita transfert לחי לחי non exaruit viror ejus, eumque sensum ex usu arabico probat, vid. Benmel. Effectus hujus humoris ac virores est & pulchritudo & robor. Utrumque spectarunt interpretes. Chaldaus vertit ויר שנה לא שנה, non mutavit splendorem glorie vultus sui. Lutherus seine Krafft war nicht vergangen. Jam s. pono לחי notare robor, quam ineptus sensus prodibit

dibit? Et invenit Simson robur acervi recentis, הַחֲמֹר ponam, notare acervum. Quis sanæ mentis in hac propositione eam suspicari poterit sententiam, quam ipsi dat Autor: Simson hat die Philister geschlagen mit der Munterkeit eines Trupps frischer Soldaten? An verisimile est tam obscuram locutionem in historica narratione exhibere? Sed ad secundam vocem חֲמֹר jam est transeundum.

THES. III.

Quia vox חֲמֹר hic nullam aliam admittere significationem potest, quam maxillæ, apparet per חֲמֹר acervum intelligi non posse.

ANTITH.

Cum חֲמֹר commode per חֲמֹר robur exponi hic possit, apte etiam חֲמֹר per turmam verti potest.

Prob. Quia Lexicographi testantur non tantum asinum notare, sed & acervum, ein Hauffen, ein Trupp, und eine Squadrone. Ita Buxtorff qui & Bechai allegat in c. II. Gen. testantem חֲמֹר duci à חֲמֹר i. e. à modis & acervis frumenti portandis. Mirandum ergo prudenti Philologo hic quidquam de asino potuisse incidere in mentem. §. 7.

Resp. Verum est Lexicographos duas ponere vocis חֲמֹר significationes, asini & acervi. Sed si acervum notat, quid hoc ad turmam aut manum militarem? Quid est acervus? annon notat congeriem rerum vitæ experitium? Si ergo חֲמֹר acervum notare asserunt, pessime vox rapitur ad significandas copias militares aut manipulum furum. Ut Latini acervum opponunt turmæ, hancque de hominibus & rebus vivis, illam de vita carentibus usurpant, ita Hebræi habent חֲמֹר seu חֲמֹר quam assignant, rebus vita destitutis, & גֵּר seu אֲנִיָּהּ quam turmam seu agmen militum appellant. Si harum alterutra hic legeretur, turmæ notio hic inveniret locum. Jam vero cum חֲמֹר hic legatur, aut in sensu asini ea est accipienda, aut in sensu acervi. Non in sensu

scelus scervi: Quid enim Simsoni scervus rerum vita expertum profuisset ad steruendos Philistæos? Si non nisi asini sensus locum hic invenit, quare cum tanto perefastidit Dn. Autor? Quod מור de rebus vita carentibus dicatur, probat exemplorum inductio. Ita dicitur de ranis mortuis. Exod. VIII, 14. de aquis multis Habac. III, 17. conf. Lev. XXVII, 15. El. V, 10. Hof. III, 20. in quibus mensuram notat hordei tritici &c. Sic חמור quoque cunctum non gerit sensum asini, congeriem rerum vita expertum significat Sam. XVI, 20. Et accepit Iſai חמור לחם acer-
vum panem. Miror hoc tam tritum Dn. Autori non in mentem incidisse, qui tamen non dubitat sibi censuram sumere in-
probatissimos Philologos.

2. In versu 16. aperte turmam notat, quod interpretes fatentur. Quid ergo cause est quare non hic noſet turmam militarem? An sana rationis & bone interpretatio-
nis regulis consentaneum est eandem vocem in eodem con-
textu imo versu duas diversas gerere significaciones? Re-
jecta ergo Lutheri, Lyræ sequentis, versione, da liegen sie bey Hauffen/ mit einen Esels- Kinnbacken habe ich 1000. Mann erschlagen/ meliorem damus hanc: mit dem aus-
erlesnen Hauffen/ einen Hauffen der so gut war als zwey andere weibische Hauffen/ mit einen einzigen Hauffen habe ich 1000. Mann erschlagen. S. 7.

Resp. i. Perperam confundit Dn. Autor turmam cum acervo, ex qua confusione hæc ipsi subnata esse videtur perversa exposi-
tio. Falsum est interpretes vertere agmen. Tremellius transfert: Iſa maxilla asini acervum, acervos duos &c. Similem in mo-
dum Montanus. Pagninus, cum maxilla asini acervus, duo acer-
vi &c. Munsterus: Cum mandibula asini in acervum coegi eos, i. e. ut exponit ipse maxilla asini acervatim prostravi hostes hic &
illuc. Judæi vertunt צבור צבור quod iidem acervos notat. Arabs Benm. Chalæus reddit צבורי quod iſtiusmodi ex vobis strages. Syrus כשתא

מנכר כשות כשות *acervos coacervavi ex iis*. Hi omnes con-
 ferunt, quod ex agmine militari factus sit acervus cadaverum
 i. e. strages. Afferat Dn. Autor tantum unum, qui *agmen* ver-
 tat. 2. Eandem vocem, quæ *πολύσχη* est, eodem in textu
 & versu repetitam, diversum gerere significatum, sanæ rationi &
 regulis bonæ interpretationis adeo non adversatur, ut venustissi-
 mam figuram antanaclasin ex arte oratoria tollat, qui contrarium
 scribit. Plurima exempla passim in Scriptura occurrunt. Sic
 סיר vox *πολύσχη* est, notat *ollam* pariter & *spinas*. Eadem
 vox bis ponitur Eccl. VII, 7. *Sicut vox תחת הסיר הסיורים*
spinarum sub olla, ita est risus solidi. Similia sunt exempla Matth.
 VIII, 22. *Sine mortuos sepelire suos mortuos*. Matth. XVI, 25.
Qui servat vitam, perdet vitam, qui perdit, servabit. Joh. I, 10.
Mundus per eum factus est, & mundus ipsum non agnovit. In his
 exemplis bis leguntur voces *mortuus, vita, mundus*. Si ea juxta
 Dn. Autoris regulam in eodem significato deberent exponi, quam
 frivolus & contradictorius inde propullularet sensus? Cum ita-
 que 3. ex his exemplis eluceat figuram antanaclaseos in Scriptura
 non esse infrequentem, quæ invidia est ei in hoc loco nolle lo-
 cum concedere, cum sit venustissima & orationi Simsonis appri-
 me conveniat, DEI præsentissimam gratiam admirantis? *Maxilla*
afini, inquit, facta est (nam hoc subaudiendum aut aliud quid)
strages, imo dua strages. Elegancia Hebræi textus non parva est,
 cum על השון נפיל על השון voces vel eadem vel similiter *fer-*
sonantes conjunguntur. Hoc ajunt Rabbini fieri צרות ררר mo-
 re ornatio. Similis hic est elegancia, quam vix imiteris verbis
 latinis: *MAXILLA afini frangi MAXIMUM acervum, felix* ins
 forte germanice: *Mit einem Esels Sinnbacken habe ich die*
Esel erlegt/ aut, mit dem Flegel habe ich die Flegel geschmissen;
 quas tamen propositiones non tanquam versiones textus, sed tan-
 quam exempla antanaclaseos exhibere volo. 4. Certe in versio-
 ne Dn. Autoris nulla est ejusmodi venustas: imo quaternam re-
 petitionem ejusdem vocis non sine fastidio auribus ingerit: *Vi-*
vore acervi, acervi acervorum, virore acervi percussi mille viros. Ita
 enim hæc fecundam litteram Hebræi textus ex mente Dn. Au-
 toris

toris sunt vertenda, quæ certe scio, omnium, qui ea sine præjudicio legunt, auribus non parum incommodant. In Germanica versione hæc mitius paululum sonant, quod inde est, quia dictio *Hauſſen* / quam חמר signat, apud Germanos latius patet, quam *aceruus*. Mit der Tapfferkeit eines Hauſſen / eines Hauſſen / der so gut war / als 2. Weibliche Hauſſen / mit einem einziſgen Hauſſen habe ich tauſend Mann erlegt.

3. *Melior hæc est, quam damus, interpretatio, quia 1. Atheis occasio admittitur sarcastice locum hunc incessendi. 2. Non opus est figmento Lyæ, proceriores in Palestina nasci asinos, quam in nostris terris. 3. Expeditur hoc pacto difficultas, quæ est in versione חמר חמרתי quam nemo interpretum hætenus potuit solvere.*

Resp. 1. Narratur hic clades miraculosa. Ut ergo Athei omnia cætera miracula ludibrio habent, utpote rationi suæ parum convenientia, ita nec hoc factum Simsonis sine censura dimitunt. Hoc non mirandum. Multo atheis absurdius videtur asinum loqui, quam unum hominem mille sternere viros ope maxillæ, an erga & hæc historia in gratiam Atheorum pervertenda? Puto autem scandalosius esse Atheis, cum vident sensum Scripturæ, quam Spiritus S. instinctu consignatam esse fatemur, temerario ausu torqueri ac perverti contra sanam rationem & bonæ interpretationis regulam, quam cum historias genuino suo sensui relictas legunt. 2. Dari in Palestina proceriores asinos, quam apud nos, quo jure figmentum Lyæ dicitur? Sine ratione aliquid negare aut affirmare temerarium est. Dantur in Palestino oves & arietes amplitudine & pinguedine nostrates præstantes indubium est. Proinde & asini valentiores in Palestina nasci possunt. Sed nihil opus fuit Simsoni ad faciendam hanc stragem uti maxilla procerioris asinæ. Nisi enim Deus ipsi miraculose adjuisset, non fudisset mille illos viros, etiam si maxilla Elephantis subnixus fuisset. 3. Quænam est difficultas in חמר חמרתי quam nondum exhauserunt interpretes?

3. *Interpres non potuere assequi, quare dualis forma sit*

* (11) *

fit hic posita, & quidem in genere feminino, cum חמור non habeat in plurali חמורות sed חמורים & in duali non חמורתיה sed חמוריה. Tremellius vertit: Prostravi acervum, imo duos acervos, per quandam epanorthosin. Sed hæc versio coacta est, nec rationem exponit quare Dualis in forma feminina sit positus. S. 8.

Resp. Frustra laborat Dn. Autor Dualem חמוריה ex חמורתיה deducere. Nullus interpretum unquam suscepit laborem tam inanem. Quis enim e, quæ nos docere suscipit Dn. Autor, ignorat? Dudum observarunt Hebræi, tres esse voces acervum notantes חמור formæ *Seor*, חומר formæ *Kodesib*, & חמורה f. *cbagonib*. Si hoc cogitasset Dn. Autor non habuisset opus inquirere rationem, quare Dualis femininus hic legatur. Aperta enim est ratio, quia singularis non est חמור, sed חמורה unde pl. חמורות acervi Dualis חמוריה duo acervi. Conferantur Lexica & Rabbinii. Quæso juxta quamnam regulam Grammaticam ex חמור deducetur חמורתיה? Si autem ex חמור deduci nullo modo potest, concedendus voci est singularis femininæ formæ. Posita hæc forma feminina, quid opus fuit Tremellio exponere rationem, quare Dualis femininus sit adhibitus, & non masculinus. Alia enim ratio dari non potest, quam quod Spiritui S. ita placuit.

Ratio Dualis feminini est, quia *Simson cohortem sagrum militum comparat cum duobus cohortibus femininarum instar dimidis, einen Hauffen der so gut war als 2. weibliche Hauffen ut cum Dn. aur bore loquar.*

Resp. Unde probabitur חמורה cohortem femininam denotare? An ex terminatione feminina? At sic & נהרה cohortem femininarum notabit, cui tamen usus vocis constanter reclamatur. An ex collatione aliorum locorum? At nusquam alias reperitur: unde apparet Dn. Autorem sensum pro suo lubitu dare. An autem hoc est boni interpretis? 2. Ex conjunctione duorum nominum, quorum prius in regimine ponitur, oritur Superlativus

tivus ut קדושים קדוש *sanctissimus* עבר עברי *vilissimus* *servus*. Eandem hic conjunctionem nominum esse putat Dn. Autor, comparativam propositionem ex ea conans elicere h. f. *cobors, quæ melior est duabus cobortibus femineis*. At primo reji- ei debet notio *cobors*, eam non patitur vox textualis, quippe quæ *acervum* notat. Deinde si hic est conjunctio duorum no- minum, reddendum est *acervus acervorum duorum*. Ex usu ergo linguæ superlatus hic est, non comparativus. Quid au- tem sibi vult frivola expositio *acervus optimus inter duos acervos*? Fatemur eam æquipollere comparativæ propositioni *melior duo- bus acervis*. At ita non satisfacit genio linguæ Hebrææ. Quo enim exemplo simili probabitur hæc expositio? Ne dicam, quod inavita lingua tam Hebræa, quam latina dicatur *acervus militum cadit mille viros*. Rectissime autem casti, aut qui caduntur, dum caduntur, acervus dici possunt ערסו ערסו *ab even- tu*, quia fiunt acervus cadaverum. Cum itaque 2. ex his causis manifestum sit duo hic nomina perperam conjungi, utramque vocem seorsim positam & per accentum Tipcha segregatam seorsim vertimus cum Amstelodamensibus, mit einem Eselskinnbäcken ein Häuffen 2. Häuffen / mit einem Eselskinnbäcken habe ich 1000. Mann geschlagen. Repeti autem debet verbum חכיתי h. m. mit einem Eselskinnbäcken habe ich erschlagen einen Häuffen / ja vielmehr 2. Häuffen / mit einem Eselskinnbäcken habe ich erschlagen 1000. Mann.

THES. IV.

Vox טרייה sive recentem sive succulentam, putridam vel putrescentem notet, minime referri potest ad proxime precedentem vocem חמור, utpote, quæ masculini generis est, sed ad לחי maxillam, quæ cum membrum corporis notet, feminini generis est.

ANTITH.

Vox טרייה ad חמור referenda, notatque recentem, succulentam,

culentam, non putridam, ut Lutherus vertit, sed putrescentem. §. 2.

Ratio 1. Quia Lexicographi fere omnes recentem interpretantur. 2. Radix arab. טריא adhuc recentem esse notat. Tremellius maxillam humentem, Genevensis Biblia une machoire d'ane qui n'estoit pas encore dessechée? Rabbi quidam: ein feucht Eselskinnbacken §. 2.

Resp. 1. Operosus hic est Cl. Dn. Autor inveniendâ vera significatione vocis טריה, quo labore superfedere poterat. Interim rationem quare טריה foemininum adjectivum ad חמור masc. Substantivum referat, adducere prorsus negligit. Vertit enim חמור טריה eine frische Mannschafft invita prorsus grammatica, quæ adjectivum & substantivum eodem genere numero & casu convenire postulat. An forte חמור ipsi foeminini generis nomen est? Velim hic mihi dari rationem, quare foem. טריה ad masc. חמור & non potius ad foem. לרי referatur. Costante ratione manet constructio vocis טריה cum לחי quæ ab Interpretibus communiter approbatur. Cum ergo לרי maxilla dicatur טריה, perinde est, sive טריה veritatem recentem sive humentem sive putrescentem. Intelligitur enim maxilla, quæ carne adhuc vestita est: quoad carnem itaque dicitur recens, humens, putrescens, qui sunt conceptus subordinati. Asini recens mortui maxilla adhuc succum habet & humorem; hinc putrescit. Neque video, quo jure notati hic possit B. Dn. Lutherus, qui vertit eine faule Eselskinnbacke / pro quo magis dicendum fuisse eine faulende Eselskinnbacke. Cl. D. autor existimat, cum caro animalis, quam primum mortuum est, statim putredinem concipiat, & adeo a putredine ista recte dicatur putrida. Fugnat Cl. Autor pro sensu recentis. At si טריה necessario cum לרי construendo, quo sensu dicitur: Invenit simson vim recentem acervi? Proprie dicitur recens de caseo, butyro, halece, carne, fructibus. Quodnam comparandi tertium est inter recens butyrum & recentem vim? 2. Sacisne recte h. l. טריה seu recens seu putrescentem vertatur non sine טריה מכה Est. I, 6. אנגטת בשני לשני

לִטְנִין *vocem טירה bis tantum reperiri in sacris, sed in duobus diversis significatibus.* Non de nihilo esse puto hanc Masoretharum annotationem. Cum itaque טירה in loco Esaiæ necessario, *purulenta, saniosa* debeat verti, inquirenda hic alta est in voce notio. Mercerus notam Masoreticam allegat se scire, quid sibi velit. Si conferimus LXX. versionem, invenimus versam vocem per ἔξερπυαίνον *abjectam, Vulg. Invenit maxillam, que jacebat.* Chaldaus transfert בטִינָט in luto, quæ versio accedit ad significatum arabici טִיר luto obduxit. Videtur ergo verti posse: *Invenit maxilla in luto, seu lutosam, luto obductam.* Si alia, præterquam quæ in loco Esaiæ obtinet, quaerenda significatio est, non video, quæ sit hac commodior. Ac res ipsa eam videtur postulare. Si enim maxilla recens aut purulenta aut putrescens dicitur, a carne adhærente ita dicitur. Si caro adhæsit, non facile dici potest, quomodo fuerit separata a capite asini. Non enim facile prius dissolvuntur ossa capitis animalis, quam caro ab ossibus fuerit consumpta. Cæterum posito hoc vocis significato, quam male eam referes ad potentiam, quæ ex mente Cl. Autoris per לָרִי significatur. *Et invenit potentiam acervi in luto.* Hæcenus de subjecto. Jam & prædicatum considerabimus, quorum primum est, quod לָרִי dicitur inventa esse a Simsone.

THES. V.

Simson dum a ter mille Judæis deducitur in Philistæorum castra, dum prope abest a Philistæis, forte invenit maxillam asini in luto jacentem.

ANTITH.

Simson dum deducitur ad Philistæos forte incidit in potentiam acervi recentis i. e. cohortem acrium militum.

Prob. *Verisimile enim plures cohortes in Judea palantes Philistæorum incendiis & castris sese opposuisse. Harum unam obviam habuit cum in Lechi venisset. Ita puterrime coheret textus. S. 6.*

Resp. *Plures cohortes ex Judæis sese confociasse & violentiæ Philisti-*

Philistæorum restitisse, ex quibus una obviam sit facta Simsoni, non tantum non verisimile est, sed & contextui Scripturæ ac conditioni Judæorum ejus temporis plane adversum. Nam 1. Philistæi imperabant Judæis, c. XIII, 5. c. XIV, 4. c. XV, 11. Judæi Philistæis parebant. Non ergo erant inter ipsos bella. Parebant æquo animo. 2. Indigne ferunt Simsonem Philistæis damnum intulisse, metuebant enim, ne injuriam a Simsone ipsis illatam, in sese ulciscerentur. 3. Nihil opus erat emittere cohortes ad inhibenda incendia & cædes. Falsissimum enim est, quod Dn. Autor supponit Philistæos in Judæam ferro ac igne fuisse grassatos. Ne vestigium quidem est in textu, ex quo hoc probari possit. *Castra metari esse dicuntur v. 9. ac se demisisse in Lechi: Quam ob causam? Non ut innoxiam tribum Judæ ferro & igne lacerarent, nullius enim injuriæ sibi consciri Judæi quærunt, quare ascendissent v. 10, sed ut ultionem illatæ sibi injuriæ a Simsone caperent.* Hunc ergo victum sibi tradi postulant. Lutherus verum 9. ita vertit: *da zogen die Philister herauff und belagerten Juda.* Hanc versionem hic sequitur Cl. Autor, cum eam suæ detorsioni favere videat, qui alias tam elegans est Lutheri reprehensor. Est autem in textu כורחני ויהרר ע' castra metari sunt in juda i. e. in tribu Judæ, non יהרר על contem Judam. Nihil ergo ex hoc versu violentiæ extorqueri potest. Imperabant Philistæi Israeli. Ergo in terra Israelis, quæ ipsis erat vestigialis, poterant castra ponere. Tradito sibi Simsone domum redditur. Cadit ergo suppositum Autoris de emissis cohortibus ad avertendas cædes & incendia. Hinc ergo 4. sequitur Simsoni in Lechi deducto non fuisse obviam factam potentiam acervi recentis i. e. cohortem acrium militum. Non entis enim nulla sunt prædicata. Neque 5. si ponamus cohortes militares per Judæam dispersas incendia præcavisse, fieri potuit, ut aliqua earum obviam daretur Simsoni ad Philistæos migranti. Stipabatur enim ter mille viris usque ad Philistæorum castra v. 11, 13. Philistæorum agmen lato clamore traditum excipiebat atque in castra deducebat v. 14. Dum itaque nunquam in vis fuit solus relictus, sed in custodia tum suorum, tum Philistæorum victus ducebatur, quomodo

quomodo potuit ipsi obviam dari manus quaedam militaris, quomodo eam potuit instruere & ordinare adversus Philistæos? Apparet, quam male cohæreat data Dn. Autoris expositio. Sed ad reliqua prædicata progrediemur. Dicitur maxilla asini manu accepta a Simfone.

THES. VI.

Simfon dum manu militari in castra hostium deducitur, fractis vinculis visam forte asini maxillam e luto sustulit. Quod extensa manu e luto tollitur, id non potest esse cohors militaris.

ANTITH.

Simfon incidens in cohortem acrium juvenum, emittebat manum, exercebat eam & instruebat adversus hostes.

Prob. 1. Diese Redens-Art ויקחהו ירו וישראל ist noch lange so nachdrücklich nicht / daß wir uns um derselben willen den Esels-Kinnbacken solten ausdringen lassen / denn gesetzt auch / daß dieselbe nach dem Hebräischen so gegeben werden müste / wiewol sie nach der *version* des *Lyra* und des *Interpretis vulgati* ganz anders klingt / und etwa so gedeutet werden konte : und Simfon fand eine -- welche da lag / und nahm sie / so ist doch bekant / daß ויקחהו auch offemahls so viel heisset / als erudire, docere, disciplina cohærcere, einen unterrichten / anführen / und / wie man im Kriege zu reden pflegt / exerciren und commandiren. S. 9.

Resp. 1. Fatetur Dn. Autor genuinum phræos sensum esse *extensa manu aliquid arripere*, & tamen alienum & prorsus ignotum in Scriptura ipsi conatur implantare sensum. Quid est detorquere Scripturæ sensum, si hoc non est? Legitur phrasis scriptissime Genes. VIII, 9. XXII, 10. Exod. IV, 4. Jud. III, 21. 1. Sam. XVII, 49. 2. Reg. VI, 7. 1. Par. XIII, 9. &c. Idem ubique sensus est *prehendendi aliquid manu*; nusquam occurrit in sensu a Dn. Autore commutato. Inventus ergo est & fictus sensus absque omni

omni Scripturæ suffragio. Quod si autem Interpres eam sibi sumere non veretur licentiam, ut non consulto usu Scripturæ sensum verbis & phrasibus Scripturæ inferat, quem animo suo concepit, non difficile ipsi erit quidvis ex quovis facere. 2. Vulgati & Lyre interpretatio minime aliena est a communi interpretatione. *Inveniamque maxillam asini, quæ jacebat, arripiens interfecit ea &c.* Una voce arripiens utramque expressit. Nam verba quæ jacebat huc minime spectant. Deprompta ea sunt ex versione LXX, quæ vocem מרר transfert ἐπιμύην projectam. Non ergo Cl. Autor Vulgati aut Lyre exemplo suam tueri potest novitatem. 3. Afferit Cl. Autor מרר idem significare sapius, quod erudire, docere, disciplina coercere. Hanc notam esse verbi significationem ait. Ego vero dico esse hanc vocis, ita ut h. l. posita, notionem in Scriptura inauditam. Afferatur vel unum hujus sensus exemplum.

2. Probatum hoc partim ex Paronymo מרר quod testantibus Lexicographis notat disciplinam & doctrinam, partim ex grammatica Glassii, qui p. 574. (mibi 247.) expresse docet מרר notare interdum μαθήσειν discere, unde in Hiphil notat docere §. 9.

Resp. 1. Proptie מרר notat arripere, apprehendere. Hinc מרר factum, notatque doctrinam, eo quod mente apprehenditur. Synonymum ejus est קבלה. Quæ autem consequentia est מרר notat doctrinam, Ergo מרר h. l. non respuit sensum docendi, 2. Concedo מרר sensum discendi quandoque gerere, sed nunquam absolute positum. Tunc gerit, cum additur מוסר doctrinæ, aut ejusmodi quid. Conferantur exempla Prov. I, 3. c. II, IV, 10. X, 9. XXI, 11. Jer. V, 3. XII, 17. IX, 19. XXV, 20. Zeph. III, 1. Sic δέχεται τὰ εὐαγγέλια 1. Cor. II, 14. λόγον Jac. I, 2. 3. Esto מרר admittere sensum discendi, quid hoc ad rem? Hic queritur an מרר significet & docuit eam. Putat Cl. Autor in conjugatione Hiphil sensum docendi habere. Perquirat obsecro totam Scripturam nusquam inveniet vocem hanc in conj.

conj. Hiphil usurpata. Quid ergo? an h. l. Hiphil est ויקחה
legitur, quam punctationem etiam probat Dn. Autor bis allegans
§. 10, non ויקחה. Its punctatum formæ Hiphil esset, sed
legitur in forma kal. Et quantumvis hic forma Hiphil extaret
tamen docendi sensum gerere non posset, obstantibus textus cir-
cumstantiis. Quid ergo superest ad firmandam docendi signifi-
cationem in voce ויקחה?

3. ויקחה inter ea verba referendum, in quibus dua signi-
ficationes concurrunt, ut hic possit esse sensus: Sim-
son nahm sie unter seine Commando, und führet sie wider
die Philister. §. 7.

Resp. Pervertitur hic regula Glassiana p. 543. m. 229. Ea ita
sonat: In uno verbo quandoque duo concurrunt significata, id
quod pluribus exemplis confirmatur. Non autem vult B. D.
Glassius esse certam verborum seriem, quæ duplicem sensum ge-
rant. Accidere id omnibus verbis activis potest. Minime ve-
ro regula hæc ad hunc locum est applicabilis. Alia prorsus de-
beret esse verbi constructio. Si legeretur ויקחה אל הכלשים
accepit eam ad Philistæos, duo concurrerent in uno verbo signi-
ficata, quorum alterum ipsi per naturam inesset, alterum vero ex
constructione erendum. Sic Genes. XII, 12. ויקחה האשה אל
בית פרעה accepta est mulier in domum Pharonis i. e. accepta
& adducta est. At hic simpliciter est ויקחה & accepit eam. Quid
autem sibi hæc vult inconstantia? Adstructa paulo ante erat do-
cendi significatio: nunc accipiendi sensus iterum placet. An-
non hoc manifestum incertitudinis indicium est? Si tandem po-
nam docendi sensum in verbo ויקחה, quid illa ad milites, quibus
exercitium corporis membrorum in armis, non animi cultus a
Simone erat expectandus. Et an ullo modo verisimile fieri
potest homini, cui sanum adhuc est sinciput, quod Simsoni ob-
viam factus fuerit manipulus ferocium juvenum inter armatos
viros procedenti, nedum quod ipsi locus fuerit cum docendi ar-
ma tractare, & adversus Philistæos ordinandi. Denique quo
referendum sit verbum ויקחה docet ejus suffixum, quod gene-
ris

ris foemini est, quod propterea ad לחי maxillam referendum, non ad אכור acervum.

4. In relativis diversitas generis ab antecedenti non est rara. Gl. p. 524. m. 203. Imo referamus suffixa ad לחי potentiam, sic expirat difficultas. S. 10.

Resp. Ergo sensus erit: Invenit potentiam acervi recentem & ordinavit eam. Quis eam propositionem intelligere potest? quis satis sanæ mentis sibi persuaderi patietur, ei subesse sensum, quem ipsi Dn. Autor dat: Invenit cohortem acrium juvenum, eamque instruxit. Si ad לחי referenda sunt foemina suffixa, relinquenda ipsi est sua genuina significatio maxille: quam enim inulte dicitur, invenire fortitudinem, accipere eam manu, docere eam, cedere ea hostes, projicere fortitudinem manu? Ad Synthefin vero generis hic confugere nulla cogit necessitas.

THES. VII.

Simson cæsis Philistæis projecit maxillam manu, locumque eum nominavit, projectionem maxille. Non ergo turma militum intelligi potest, quæ non projicitur manu.

ANTITH.

Simson dimisit juvenes, quos in Philistæos duxerat, & cuique licentiam dedit redeundi ad suos.

Prob. Eum sensum esse phraseos ויר שח nemini ignotum esse potest, qui primis modo labris degustavit Hebrææ lingue genium. S. 11.

Resp. Credat hoc, qui primo limine salutavit Hebræam literaturam: Et qui intimiorem paulo cum ea familiaritatem contraxit, commentum hoc non placebit. Falsissimum est ויר שח notare einen wieder von sich ziehen lassen/ oder seine Trennung geben/ daß er nicht mehr unter seiner Hand und Commando stehe. Ne unicus quidem locus ex toto Hebræo codice adduci

potest, ex quo probari possit hæc phrasi data sententia, Imo ne legitur quidem phrasis מיר שלך. Nam שלך non est in usu, sed tantum Hiphil השלך & Hophal הושלך & quidem in sensu proficiendi. Et tamen non dubitat Autor scribere, omnibus quibus Hebræa literatura familiaris est, quique paulo penitius introspexerunt naturam phræcos שלך מיר, notissimum esse, denotare ea, dimittere exercitum. Animadvertenda hæc confidentia est.

2. Si Ramath Lechi a projecta maxilla nomen accepisset, ut Lutherus dicit in nota marginali, non וישלך sed וירמה scriptum fuisset, alias nulla in textu foret onomatologie ratio. Accedit quod locus jam ante Lechi fuerat appellatus, quem Simson maxilla juxta communem opinionem projecisset. §. II.

Resp. Miror Dn. Autorem tantopere jactare profundiorẽ Hebrææ linguæ notitiam, qui & hic alibi probat quam levi brachio Hebraica tractaverit. Quid quæso est frequentius in Hebræo codice, quam nomina personis ac locis sæpe per prolepsin dari? Exempla allegat Glassius p. m. 799. & 800. Ut Gen. XIII, v. 10. Zaharis fit mentio, quod nomen tamen urbi postea fuit impostum ab eventu Gen. XIX, v. 21. ita & hic Jud. XV, v. 10. Philistæi demissæ se dicuntur in Lechi, v. 14. Simson venissæ in Lechi: Nomen loco datum ab eventu Simsonis tempore adhuc futuro, per anticipationem. 2. In וירמה bis impingit Dn. Autor I. verbum hoc in significato jaciendi non nisi in Kal reperitur. At Dn. Autor in conjugatione Hiphil id exhibet. Deinde Vau conversivum futuris præfixum ordinarie He finale abjicit, forma ergo ejus foret וירמה וירמה quod hic legitur non וירמה v. 4. 3. Rationem onomatologie non semper verbalem esse, sed interdum realem tantum exempla Scripturæ ubivis comprobant. Noach nomen habet כּוּחַ quiëvit, at cum ratio onomatologie datur, non hoc verbum allegatur, sed aliud similis sensus וּרְחַמְנוּנוּס hic consolabitur nos Gen. V, 29. Ita & hic non vocis, sed sensus harmonia respicitur.

3. Locus

3. Locus ante fuit simpliciter dictus Lechi, postea à clade Philistæorum memorabilis, Ramath lechi, elevatio Lechi; nequaquam ergo, projectio maxille s. n.

Resp. 1. Quod locus hic & Lechi simpliciter, & conjunctim Ramath Lechi vocatur, non auferit voci Lechi suum naturalem & genuinum sensum. Familiare enim est codici Hebræo in compositis nominibus propriis alteram sæpe partem omitti, interdum priorem interdum posteriorem. Exempla Scripturæ exhibet Glassius p. m. 764. 765. 2. Punctatio vocis רמ"ל pro רמת non destruit deflexionem ejus ab רמה, sed hoc tantum infert, non esse immediate a רמה deflexum, sed mediante verbo רום. Familiare enim est verbis Ain vau ad formam lamed he inflecti & contra. Si ex קמה deducitur קין mediante קו Genes. IV, r. ברוחיה monumenta sepulchralia Es. LIII, 9. deducitur ex בום mediante במה, ita & רמה deducitur ex רמה mediante רום. Neque refragatur quominus simul respectus ad elevationis sensum habeatur.

EXERCITATIO

In observationem Haiensem VI. Tom. VIII.

De gloriosissime lucente corpore
Adami.

T H E S. I.

Habuit primus homo Lumen in intellectu, ut
cujus potuit recte & sine errore cognoscere à
psum DEUM & res creatas. An autem corpus
ejus lucem quoque habuerit ex Scripturis probari
non potest. Gen. II, 19. Ecl. VII, 30. Col. III, 10.

ANTITH.

Adami corpus ante lapsum superbiebat igneo & solis
æmulo splendore. §. 23. 25.

Prob. 1. *DEUS sapius cum Adamo versabatur Gen. I, 29. II, 8. 15. 19. 22. III, 9. Ea autem est ratio conversationis divina, ut hi per eam splendore aliquo exornentur, ut constat exemplo Moſis, cum quo DEUS, Chriſti, cum quo Moſes & Elias aliquam partem ſui ſplendoris communicarunt.*

Reſp. 1. Major argumenti eſt: Qui cum DEO converſantur, illi ex DEI converſatione contrahunt ſplendorem. Hæc Major 1. univerſaliter non eſt vera. Abraham & complures alii pii cum DEO converſati ſunt, nec tamen leguntur inde collegiſſe ſplendorem igneum. 2. Si quis ex colloquio DEI colligitur ſplendor, adventitius ille tantum eſt & tranſitorius, qualis fuit in Moſe. At ſplendor Adami ita deſcribitur ab Autore, ut facile intelligas eſſe ex principio intriſeco. Non ergo comparandus cum ſplendore Moſis ex colloquio cum DEO proveniente. 3. Moſen & Eliam partem aliquam ſplendoris ſui cum Chriſto communicaviſſe durum aſſertum eſt. Diſerte docet Paulus Beatorum corpora fore *σύνμορφα* Chriſti corpori glorificato Phil. III, 21. Si ergo Moſis & Eliæ ſplendor fuit *ἐν τῷ Θεῷ*, Chriſti *ἀεξέρυπτος*, quæ *ἀπόλας* dicitur Moſen aliquam ſui ſplendoris partem in Chriſtum contuliſſe? Denique 4. ſi ſplendoris, qui Adamo affigitur, principium eſt converſatio cum DEO, personale donum eſt, non naturale, quis enim nobis probabit DEUM omnibus poſteris Adami, ſi in ſtatu integritatis permanſiſſent, promiſiſſe frequentem converſationem, ocularemque ſui aſpectum. Si donum non fuit naturale, non fuit propagabile, adeoque nec poſteri Adami dominium in beſtias, & immortalitatem adepti fuiſſent, quorum utrumque a ſplendore igneo ſuſpenderit Dn. Autor. 5. Minorem quod attinet, nec eâ ex locis allegatis probari evidenter poteſt: aut ſi cenſet D. Autor inde præſentiam DEI ſpectabilem

spectabilia colligi posse, quare culpatur pictores §. 6. quod DEUM producendo Adamo tamen figulum adstantem pingant. Quod si ex colloquio ac conversatione cum DEO accessendus est igneus splendor, quare cum Adam non collegit lapsus, uti Moses? Nam cum DEO post lapsum etiam collocutus esse legitur Cap. III, 8. seqq. v. 21. Si Adam splendorem habuit ex conversatione frequente cum DEO, non fuit ipsi naturalis, sed hyperphysicus. Nam DEUM in essentia non potuit videre, sed in corpore assumto. At illi corpori non fuit splendor naturalis: ergo nec homini splendor inde potuit adherere naturalis, sed transitorius tantummodo, nec propagabilis.

THES. II.

Lumen intellectus comitabatur sanctitas & iustitia in appetitu tam rationali, quam irrationali.
Eph. IV, 24.

ANTITH.

Vis splendoris ignei, omnia corporis Adamici vasa, per quae cursitant sanguis & Spiritus animales, pervagantur, effecit ut Adamus careret affectuum acerbitatibus. §. 18. 19.

Oritur enim affectuum acerbitas ex intemperie atque impeditione motus sanguinis ac spirituum animalium. Effluit Adamo igneus splendor, corpus ejus ab omni intemperie preservans. §. 18. 19. 21.

Resp. I. Ergo accreatum Adamo splendorem hunc fuisse oportet, non accersitum ex conversatione frequente cum DEO. Negat enim Dn. Autor DEUM Adamo in prima sui creatione statim fuisse conspicuum factum. Nam §. 6. damnat insaniam pictorum DEUM Adamo producendo tanquam figulum adstitisse somniantium. Sic g. Deus Adamo ab initio non adstitit in spectabili forma, igneam etiam splendorem statim ab initio non habuit. Aut ergo statim ab initio affectuum temperie caruit Adam,

Adam, aut concedendum igneum splendorem, qui Adamo affingitur, non supervenisse ipsi ex frequente cum DEO conversatione. Utrum horum asseret Da. Anzor? Falsum est, effectus oriri ex intemperie motus sanguinis. Principium excitans affectus est imaginatio boni vel mali. Coeca in se facultas est appetitus sensitivus, requirit facultatem cognoscentem, quæ excitet & dirigat facultatem appetentem, alias enim ignoti nulla foret cupido. Prouti autem est iudicium intellectus de bono appetendo vel averfando vel rectum vel erroneum, ita sunt in appetitu sensitivo affectus vel mali vel boni. Si rectum est, bonus est affectus, si erroneum, malus est. Dum itaque primo homini lumen mansit in intellectu, appetendo bono non erravit. Hinc amor & gaudium in appetitu sensitivo, cum alteratione corporis innocente conjunctum. 3. Quod affectus primi hominis omni caruerint vitio, non effectus igneus quidam splendor, vasa corporis pervagans, sed æquabilis qualitatibus corporis temperies, ex accreata hominis innocentia proficiscens Rom. V, 12. Quæ temperies etsi omnes partes corporis pervagata est, tamen splendorem ei igneum ac luci solis similem induxisset, nullo scripturæ suffragio probabile fieri potest.

THES. II.

Consequens luminis intellectui Adami inditi, fuit dominium in creaturas terrestres. Gen. I, 26.

ANTITH.

Splendor igneus, qui Adamo affuit, erat ipsi blandus quasi conciliator animalium, ut hæc propter illum ad nutum Adami facerent, quæ volebat. §. 20. Dominium enim hoc perquam apte exerceri poterat per splendorem, veluti sol in omnia ea, quæ supra terram sunt, dominium suum exercet. Gen. I, 14. §. 17.

Prob. *Natura animalium jam est corrupta: Necessè est g. aliud olim fuisse in animantia dominium, quam nunc est.*

est. Si hoc, nihil obstat, quo minus credamus illud fuisse exercitum per splendorem, præsertim cum huic suspicioni alia faveant rationes. S. 17.

Resp. 1. Modum cohibendi bestias alium esse post lapsum ab eo, qui fuit ante lapsum, manifestum est. Sed an inde colligi potest? E. dominium in animalia exercitum ante lapsum fuit per splendorem? Rationem consequentiæ hic desideramus. 2. Male quoque sequitur, sol dominatur per splendorem in diem, E. & Adam per splendorem dominatur in animantia. Solis enim natura est lucere, & luce sua diei ac operarum tempora designare, uti Luna noctis & quietis tempus describit. Ad hominis vere naturam pertinere splendorem probandum adhuc est. 3. Falsum est solem in omnia, quæ super terram sunt, dominium exercere. Id non legitur loco allegato, sed saltem, solem esse creatum in dominium diei. Solis est influxum dare rebus terrestribus ut generentur, foveantur, conserventur. In eum finem DEUS creavit solem. In ministerium ergo datus est terræ, non in dominium. Unde & in Hebræo nomen administrando geritur. Cum g. Sol in usum aut ministerium rerum terrestrium sit creatus, quam male Adami dominium cum sole comparatur, cum in Adami tanquam Domini usum & ministerium omnia terrestria essent creata? Cæterum recte vocat Dn. Autor suam de dominio per splendorem exercito sententiam, suspensionem, seu relictus conjunctionem, ac eo ipso satis inquit se de afferendis solidis rationibus desperare. Quod si per splendorem fuit dominium exercitum, necesse est hodie adhuc aliquod vestigium illius splendoris superesse, siquidem aliqua pars domini superest. At si quod adhuc dominium exercetur, illud per sapientiam & artem exercetur, non per splendorem. Quod 5. Cl. D. Autor domini in bestias iacturam ex corruptione animalium derivat, fallitur. Non ex animalium, sed hominis corruptione & lucis, quæ intellectui hominis accreata erat, amissione ea proficiscitur. Pongo causam amissi domini esse naturæ animalium corruptionem, unde ea probabitur?

D

2. Pro.

2. Probatur 1. ex terra corruptione. Corrupta autem terra, quae vitam animalium sustentabat, necesse est & animalium naturam corrumpi. 2. Ex animalium discordia, quae per mutuas dilaniationes exercetur. Ea non fuisset in statu integro, quo bona erant creata. Bona autem non sunt, quae per discordiam se perdunt. E. corrupta est animantis natura. §. 17.

Resp. 1. Terra ob peccatum hominis non dicitur corrupta, sed maledicta. Quod si tamen malum terrae ob peccatum hominis adhaerens dicere corruptionem velim, distinguendum erit inter corruptionem generalem ac primariam, & specialem ac temporariam. Haec est terrae vastatio, quae ipsi immissa per diluuium. Gen. IX, 11. Speciatim Sodomae agro. Gen. XIX, 11. At generalis eaque permanens corruptio, quae terrae ob peccatum hominis infedit, sterilitatem terrae importat, ex spinae ac tribuli copia proveniente, quae non nisi magno labore evelluntur Gen. III, 17. 18. c. IV, 11. Jam vero ex terrae sterilitate quomodo deducetur naturae bestiarum corruptio? Sane sterilitatis non corrupelam, sed paucitatem victus infert. Pono ex terrae maledictione corruptionem frugum inferri posse, in quo consistit illa corruptio? Dn. Autor ponat in facultate disponendi bestias ad mutuas dilaniationes. Ita enim scribit v. 17. *Quis credas inter animantes tunc, cum terra nondum maledixisset DEUS, tantam discordiam tantasque dilaniationes intercesse, quanta nunc sunt?* Si hoc, omnes aequae bestiae per esum frugum terrae ad mutuas dilaniationes dispositae essent. Atque ita caderet distinctio inter bestias feras & mansuetas. Moderni leones, ursi, pardi feritatem non ab esu habent, sed abs natura: Si primi horum parentes feritatem suam ex solo esu contraxerunt, quis sane mentis credere posset eam ob esum ita fuisse naturalem iis factam, ut sola generatione ad tot saeculorum posteros transmitteretur, posterisque tam tenaciter insideret, ut nullo amplius esu corruptarum frugum ad feritatem suam sustentandam indigerent? 2. Est inter animalia *divinae* ac discordia, at ea non est inter omnes

omnes species, sed quassdam tantum. 3. Falsum est discordiam illam per mutuas dilanationes exerceri. Leo dilaniat ovem, sed non sævire avis in leonem. Felis discerpit mures, mus folem non item. 4. Si est mutua bestiarum dilaniatio inter versarum species, ea est, e. g. leonis & Elephantii, non in specie eadem. 5. Appetitus carnium in brutis aut ab esu est frugum terræ maledictæ, aut est a DEO brutis in prima creatione inditus. Illud dici non potest ex allatis paulo ante rationibus. Si hoc, instituti divini est & bonitati animalis non contrariatur. Quod 6. appetitus ille *araglav* habet, ex hominis peccato est, qui propter amissam sapientiam nescit amplius dominari bestiis. Si sapientiam retinissent, feræ bestiæ retinissent Moderatorem, sine cujus arbitrio pecudes nullas lacerassent. 7. Ipsos homines in statu integritatis progressu temporis carniibus victituros fuisse, haut absurde probaveris ex carniibus, quo adhuc gaudet, appetitu. Is naturalis est hominibus. Aut ergo est à natura, aut à destituta. Non à destituta? Ita enim sequeretur, carniibus vesci peccaminosum esse. Si instituti divini est, etiam in statu integro carnes commedisset homo, non secus ac conjugio fuisset usus: nisi quod primis mundi temporibus sapienter a jugulatione peccudum abstinuisset, ut moram multiplicandi sui ipsis relinqueret. Et vero Christi exemplo discimus carnis esum a statu integritatis non fuisse alienum, cum Christum carnes comedisse nemo dubitare possit. Atque hoc sensu DEUS dicitur primis hominibus herbas & terræ nascencia in cibum dedisse, Genes. I, 29. non quod esu carnium ipsis prorsus interdiceret: Si enim hanc ipsis ademisset potestatem, latius dedisset in bestias dominium post lapsum c. IX, 3. quam dederat in statu integro: sed quo ipsos moneret parcendum esse ad tempus peccudibus, donec aufererent. Ac declarat hæc cibi assignatio, quis futurus fuisset cibus ordinarius ac vulgaris, vel certe ad iuendam vitam sufficiens, ac sine exclusione alius. Ut ergo appetitus & esus carnium in homine nec olim fuisset, nec jam est vitiosus, ita nec in bestiis corruptionem naturæ arguit. Simplex fuisset in brutis carnium appetitus & ad nutum sapientissimi hominis

* (28) *

minis exercitus, non inordinatus, nec vel homini aut integræ animalium speciei exitialis.

THES. IV.

Consequens justitiæ ac innocentie primi hominis fuit impassibilitas & immortalitas. Genes. II, 17. Rom. V, 12. VI, 23.

ANTITH.

Splendor igneus, cujus vis omnia corporis vasa penetrabat, hominem immunem præstabat à frigore, cæterisque molestiis omnibus, quibus nos jam fumus obnoxii, fame, siti, morbis, affectuum acerbitate. §. 18. 19.

Ratio 1. Si Adamus vi quadam splendoris ignei destituebatur ante fructus vetiti esum, cur tum nesciebat se nudum esse? Cur corpus contra frigus non defendebat? Hic certe heret aqua illis, qui Adamo splendorem igneum defuisse contendunt. §. 19.

Resp. 1. Quare Adam ante esum pomi vetiti nesciverit se esse nudum, i. e. nullas senserit frigoris molestias, ut exponit Dn. Autor, conf. §. 18. 7. in promptu ratio est, quia æquabiliter temperatum habuit corpus. Hæc qualitatium corporis temperies ab innocentia acceata proficiebatur. Ut enim sanctitas hominis primi mortaliæ ab eo removebat, ita & causas mortalitatis, Rom. V, 12. Dn. Autor ita insert: Si Adam nullas passus est frigoris molestias, igneum splendorem in ipso fuisse necesse est, cujus vis omnia corporis vasa penetraverit & intemperiem a corpore ipsius removerit. Si hic quæro probationem, consequentiæ, hæret homini aqua. 2. Quod si vis quadam affuit hominis primi corpori præcédens omnes mortis causas, ipsum immortalitatis donum ea est. At qua quæso probabilitate elici inde potest splendor cutis & quidem igneus, ac solis æmulus?

2. Remoto splendore igneo non poterant non mala ac dolores

dolores oriri, & imprimis affectus pravi, quibus malis omnibus antea mederi poterat splendor igneus. §. 21.

Resp. 1. Perpetuum circulum committit Dn. Autor. Probandum ipsi est, quod Adam habuerit igneum corporis splendorem. Probat ex eo, quia nullas sensit frigoris, famis, sitis affectuum, molestias. Si porro quaero, unde hoc sit, quod nullos transferit dolores, rationem aliam non dat, quam quia igneum gessit in corpore splendorem. Idem ergo semper probat per idem. Ratio impassibilitatis dolorosa eadem est, quae immortalitatis. Dolorosa enim corporis alteratio mortis est prodromus. Jam vero Scripturae causam immortalitatis non ponunt igneum splendorem, sed sanctitatem Rom. V, 12. Quod ergo sitis, famis, affectuum pravitas defuit, sanctitati ac innocentiae hominis adscribendum est. 2. Quia haec recensita mala non infuere corpori hominis, nulla quoque indigere medicina depellente. Natura hominis erat exactissime temperata. Eam temperiem conservabat non igneus splendor, sed arbor vitae. Ut enim ceteri cibi ad conservandam hominis bonam naturam erant ordinati, ita imprimis fructus arboris vitae. Gen. III, 22.

3. *Adam ante esum sine molestia coluit terram. Ergo splendore corporis igneo fuit donatus, cujus vis totum Adami corpus magis subinde affecisset, omnesque humores à putredine & corruptione conseruasset. §. 22.*

Resp. Nihil hic iterum rationis afferitur ad probandum splendorem corporis Adami. Scimus hoc, Adami agriculturam ante esum fuisse absque omni molestia. Hoc unde sit, Scripturae docent, nempe ab innocentia Adamo accreata. Autor tribuit splendori corporis. Unde hoc probat? Figmentum est, quidquid sine ratione afferitur, non veritas.

4. *DEUS jure exprobrat homini terram ac pulverem naturam Gen. III, v. 9. Ergo praeter naturam pulverem aliquid quid ipsi affuit. At hoc nihil aliud fuit, quam splendor igneus, qui sine dubio quotidie augmentum cepisset,*

visset, ut eandem corpus Adami plane fieret inviolabile, Ergo ipsius Adami culpe jaçtura ejus tribuenda. Fructus enim vetitus impediabat, ne vis illa splendoris augeteretur, sed potius materiam terream firmabat. S. 22.

Resp. 1. Falsum est DEUM exprobrare homini pulveream naturam Cap. III, v. 19. Ipse enim DEUS talis naturæ autor erat, utpote qui fecerat primum hominem *pulverem de terra* i. e. ἐκ γῆς κοινὸν *pulverem*, ut exponit Paulus 1. Cor. XV, v. 47. Pulveream naturam sequebatur animalitas, juxta quam opponitur Christo a morte resuscitatio. Cujus autem DEUS est Autor, ejus non est improbator. Dicit DEUS: *Tu pulvis es: quia ergo peccasti, conveniens est ut in pulverem revertaris.* 2. Pono exprobrativam esse orationem, & pulverem esse non in sensu physico, sed moraliter accepti, erit hujus sensus: *Tu pulvis es, sequendo terrena, proinde & in pulverem revertetur.* Recte hinc sequitur, Ergo ante bene ordinatam habuit naturam, vi cujus detestari terrena, sequi coelestia promissimè potuit. Non autem E. igneum gessit in corpore splendorem. Quæ enim quæso consequentia ratio est: Adam non secutus est terrestria, E. igneum gessit splendorem? An hæc forsitan, quia terrea materia opus erat freno, ne hominem ad terrena sectanda lacefferet? Atqui pontificius error est, quod in homine integro contrariæ fuerint propensiones, qui jam dudum est explosus. Finge pugnam fuisse inter materiam & Spiritum hominis, qua quæso veritatis species inferri potest: Ergo frenum illud cohibens debuit esse splendor igneus corporis. 3. Quid autem hoc est: Fructus pomi vetiti materiam terream in homine firmavit & constabilivit? Si hoc: materia terrea ante esum non facta fuit firmata. Aut ergo ipsi defuit physica firmitas, aut moralis. Non illa, siquidem apertum, post lapsum infirmisimum corpus gerere hominem, cepisse. Si hoc, statuitur in homine integro propensio ad malum ex naturæ conditione proveniens, quæ non nisi in Deum Creatorem blasphemie redundat. Atque hæc terrea materia in homine firmatio adhuc absurdus adscribitur pomis vetito. Quid enim

* (11) *

enim pomum, quod innocens DEI creatura est, malitiam materiam adjuvare potuit?

5. *Qui fuit ante esum totus vividus, ille habuit splendorem vividissimum. Atqui Adam &c. Ita enim Scriptura c. III, 20, vocavit Adam uxorem suam Chava, quia ipsa fuerat mater i. e. blandissima socia חַי כַּי illius, qui ante totus fuerat vividus. §. 24. 25.*

Resp. Majoris consequentiae iterum omni destituitur ratione, proinde rejicitur. Minor autem insignem secum vehit verborum detorsionem. **NON** matrem notat non sociam, חַי כַּי omne vivens, non totus vividus.

6. *Mater sumitur metaphorice pro socia ac nutrice Adami, quia nulla sit liberorum mentio. Utitur Moses non participio חַי כַּי, sed perfecto חַי כַּי unde vertendum FULERAT. §. 15.*

Resp. 1. Pono matrem hic notare nutricem, Nutricis est prospicere infanti de cibo, escam ori ingerere. Tali nutrice si opus habuit Adam, quam obsecro miser fuit in statu innocentiae? Si enim socia ipsius Eva nutricis partes sustinere debuit in alendo Adamo, fuit in Adamo infantilis infirmitas. Quam hoc est absolum? Si Adam vita fuit perfectissima praeclara, si vita fuit animalium, si animalium vita pendebat ex vita Adami, ita ut cum ipsius vita etiam periret bestiarum vita, ut nunc lanientur & maculentur, ut Dn. Autor vividitatem Adami exponit §. 15. quid absurdus dictu est Evam ipsi nutricem fuisse datam? 2. Si ergo **NON** h. l. minime nutrix verti potest, retinebitur genuina matris significatio. Si matrem notat חַי כַּי notabit omne vivens futuros Evae posteros. Nempe vocaverit Adam uxorem suam Chava, quia erat futurum vel fuerit futurum mater omnis viventis. Erat haec *ἐνομασθησα* indicium fidei, qua Adamus promissionem de femine mulieris amplexus, & vitae consolationis, quam ex illa promissione hausit, compos factus, ut habet Geth. in h. l.

EX

Ex his jam patet, quam insulsa sit Dn. Autoris argumentatio :
 Qui gessit dominium in bestias, qui caruit affectuum pravitate,
 fame, siti, morbis, frigoris aliisque, quibus sumus obnoxii, mo-
 lestiis, ille splendore quodam igneo fuit præditus. Quæ ratio
 consequentiæ ? quia nec dominium in bestias exercere, nec mo-
 lestiis iis omnibus carere poterat sine tali splendore. Quare
 hoc ? quæ hujus consequentiæ ratio ex scriptura affertur ? Nul-
 la prorsus adest. Totum ergo hoc de splendore igneo dogma
 tanquam inutile otiosi ingenii figmentum rejicitur. Promittit
 Dn. Autor. §. 27. se alia adhuc argumenta allaturum, quibus
 Adamo splendor solis æmulus vindicari possit. At si ea non
 sunt meliora his, frustra operam sumet. Facile autem conjicio,
 si adhuc quædam suppetunt argumenta, ea multo fore absurdio-
 ra, quia alias primo loco posuisset, ut mos est veritatem docen-
 tium. Cum itaque hoc figmentum nullum prorsus colorem
 habeat, quam imprudens jactantia est, cum scribit §. 1. *Nihil*
dogmate de splendore corporis Adami verius, nihil divinius, nihil
Christiana sapientia convenientius, imo nihil insulsius, ni-
hil mendacius, nihil a veritate Christiana
alicuius.

D1 A 6633

ULB Halle 3
003 090 418

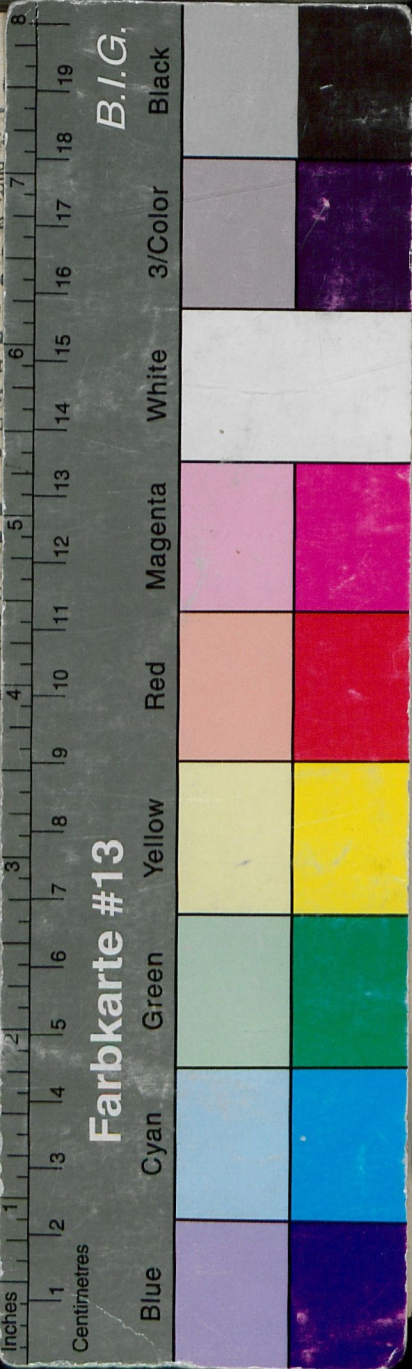

Sb.

D 17

Farbkarte #13

B.I.G.

49.

Q. D. B. V.
DE

MAXILLA SIM-
SONÆA
&
CORPORE
ADAMI LUCIDO

Contra
Observationes Hallenses

כ'עוה
dispurabit

Sub PRESIDIO

BRAND. HENRICI GEBHARDI,
SS. Theol. Doctoris & Profess. Publ.

d. 16. Jul. 1707.

JOHANNES FRIDERICUS MENCKENIUS;
Bob. Silesius Theol. & Phil. Studiosus.

GRYPHISWALDIÆ,
NUNC RECUSA, MDCCXIX.

(4)